

Forn de calç de la Canal de l'Abella

Matadepera

Ubicació

Comarca: Vallès Occidental
Lloc/Adreça: Canal de l'Abella
Emplaçament
Alçada: Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac
869

Coordenades:

Latitud: 41.64392
Longitud: 2.01285
UTM Est (X): 417792
UTM Nord (Y): 4610713

Classificació

Número de fitxa 08120 - 375
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Element arquitectònic
Estil / època: Modern Contemporani Popular
Segle XVIII-XX
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: La volta del passadís d'accés a la fogaina està mig colgada per la terra que baixa per la canal en èpoques de pluges. La part superior de l'olla queda a tocar de l'estret corriol, amb la qual cosa el pas reiterat fa perillar l'estructura i en segon lloc hi ha un perill evident de caiguda al seu interior.
Protecció Inexistent
Número inventari Si (IPA)
Generalitat i altres inventaris
Accés Difícil
Ús actual: Sense ús
Titularitat Privada

Titular: 08119A001000070000YO
Autoria de la fitxa Jordi Montlló Bolart
Data de registre de la fitxa: dl., 19/04/2021 - 18:05

Descripció

Forn de calç situat a la capçalera de la Canal de l'Abella, un cop els dos barrancs que neixen al voltant del Morral del Drac s'uneixen. L'accés més fàcil és fer-lo des del Morral del Drac, baixant en direcció a l'avenc. Un cop aquí, el forn està a tot just cinc metres més avall, a mà esquerra. Cal no baixar de pressa per no caure dins on al bell mig hi creix una alzina ben ufanosa.

L'olla està excavada en el pendent del marge i contra un gran bloc de pedra calcària. Mesura 3'40 metres de diàmetre interior per una alçada màxima conservada de 2'70 metres, coincidint amb una part de la corona. Alguns dels blocs de pedra que l'envoltaven han caigut al seu interior degut al pas continuat d'excursionistes. El passadís d'accés a la fogaina (1 metre de fondària) es conserva sencer però només s'endevina la volta, de pedra disposada a plec de sardinell. La terra l'està colgant amb el pas del temps. Es veu perfectament l'estructura constructiva de la façana que es va malmetent per l'erosió continuada de la gent que s'hi enfila per accedir al seu interior.

Història

Els forns de calç són construccions que es troben arreu de Catalunya i en nombre important al municipi de Matadepera. Fets de pedra, maó i fang o morter de calç, al seu interior es feia una combustió de llenya per a obtenir calç. Aquest material era emprat en la fabricació del morter de calç, indispensable per a la construcció (barrejant-lo amb aigua i sorra). També servia per impermeabilitzar les cisternes i els safareigs, així com per desinfectar. També tenia un ús agrícola per a desinfecció de paràsits de la terra, o per ensulfatar les plantes contra les plagues.

El procés de transformació de la pedra en calç es feia per combustió, mitjançant un pou o olla, de planta circular i alçat cònic, excavat dins d'un marge o parcialment a la roca. Es necessitaven temperatures entre els 800° C i els 1.000 °C perquè el carbonat càlcic s'alliberés de l'anhídrid carbònic i passés a òxid de calci. Però per aconseguir aquest procés, es necessitava una preparació llarga i feixuga. Aquestes tasques duraven al voltant d'un tres mesos i començaven entre el gener i el febrer, quan les feines agrícoles eren més escadusseres.

Primer de tot, es necessitava combustible, que s'obtenia desbrossant el bosc. El següent pas era el d'arrencar la pedra amb pics, maces, martells, escodes i malls. Després es transportava la pedra i els feixos de branques amb els carros o mules fins al forn. Aquest s'omplia posant de forma circular les pedres depenent de la seva mida, sempre començant per la part inferior i disposant-les damunt del pedrís o banqueta circular que s'hi havia fet prèviament. Aquesta feina era de màxima importància perquè en depenia tota la cuita. Això permetia crear un buit al seu interior, com si es tractés d'una barraca de pedra seca sobre la qual s'aniria omplint fins arribar a la corona, al capdamunt, mentre que aquest buit permetria col·locar i alimentar la cuita en cas de necessitat emprant el gavell; una mena de forca.

Un cop s'encenia el foc, es deixava encès els dos primers dies amb una faixa que es tapava a poc a poc. Se sabia que el forn era cuit quan sortia una flama blanca i les pedres es posaven ben vermelles, com la brasa. Quan aquest procés d'encesa començava ja no es podia aturar fins que el mestre calcinaire donava per bona la cuita.

Calien entre una dotzena i una quinzena de dies per tenir la pedra a punt. Després en calien una vintena més per refredar-se. La calç viva s'apagava llençant-hi aigua, transformant-se així en hidrat de calç o calç morta. Després d'aquest procés ja es podia desenfornar i transportar la calç en carros fins a la seva destinació.

Bibliografia

ARBÓS, Maria; IBARZ, Joan; PIÑOL, Isidre (2003). Els forns de calç a la comarca de les Garrigues. Vida i treball entorn de la producció de calç: Els forners de Tarrés. Col·lecció d'Estudis Locals, Lo Plançó, núm. 3. Editorial Fonoll i Ajuntament de Tarrés.

BALLBÉ i BOADA, Miquel (1988). Matadepera. Pagesos i Menestrals. Ronda Vallesana, 9. Terrassa. Editorial Ègara.

FERRER ALÒS, Llorenç (2015). Eines i feines dels oficis. Edicions Brau. Barcelona.

GRAUS, Ramon i ROSELL, Jaume (2010). Història de la construcció a la Catalunya contemporània. Apunts del curs. Secció d'Història de la construcció del departament de Composició Arquitectònica. Universitat Politècnica de Catalunya.

ROSELL, Jaume i SUBIRATS, Miquel (1987). La producció de calç, ahir. El procés pre-industrial de producció de calç, a la comarca del Montsià. Col·legi Oficial d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Barcelona.

SOLÀ i MAS, Jordi (2003). La muntanya oblidada. Economia tradicional, desenvolupament rural i patrimoni etnològic al Montsec. Temes d'Etnologia de Catalunya, 7. Barcelona. Generalitat de Catalunya.

SUADES, Ramon; SENYAL, Jordi (2020). Mapa Interactiu de Sant Llorenç del Munt i serra de l'Obac.

